

elcsenevészednek, s ez nemcsak nagy növedékvesztéssel, de minőségi romlással is jár. Elegendő növtér mellett azonban nemcsak a koronáknak, hanem a törzseknek a mérete is nagyobb, és a minősége is jobb lesz.

A koronahossz 25—30 évig elsősorban a kor függvénye, ezen túl a záródás döntően kihat méretére. Középkorú állományokban az optimális koronahossz a teljes fmagasság 45%-a.

A mellmagassági átmérő és a növekedési mutató között hiperbolikus összefüggés van, míg a mellmagassági átmérő és a koronaátmérő között lineáris összefüggés állapítható meg.

A lucfenyőt, minthogy nem hajlamos az elböhöncösödéésre, célszerűbb ritkább ültetési hálózatba telepíteni, mert így a törzsek szabályosabb koronát tudnak növeszteni és az első 10—15 évben csökkenthető az ápolási, tisztítási munkákra fordítandó összeg.

Д-р О. Йереб: СООТНОШЕНИЕ МЕЖДУ ДИАМЕТРОМ В ВЫСОТЕ ГРУДИ И ДИАМЕТРОМ КРОНЫ ЕЛИ

Недовольно давать простор роста для ели с жердевого возраста. Ель возрастает в высшей мере, если в возрасте до 20 лет она остаётся покрытой сучьями до земли. В древостоях среднего возраста оптимальная длина кроны является 45 процентов высоты дерева. Между диаметром в высоте груди и диаметром кроны можно устанавливать линейное соотношение.

Dr. Jereb, O.: CORRELATION BETWEEN THE DIAMETER AT BREAST HEIGHT AND THE DIAMETER OF THE CROWN OF SPRUCE

It is insufficient for the spruce to get to proper growing space only in the pole stage. It grows the most vigorously, when up to the age of 20 years it retains the branches down to the ground. The optimum length of the crown in a middle-age stand is about 45 per cent of the tree height. There is a linear correlation between d.b.h. and the diameter of the crown.

A somogyi nyárasok

SZÁNTÓ GÁBOR

Somogy megye erdeiben 2224 ha, ezenkívül 1125 ha, összesen 3349 ha nyárust tartunk nyilván. Ez a mennyiség az összes fával borított területnek — erdő + fásítás — csupán 2,2%-a, ennek ellenére az egyik legvitatottabb probléma a nyárkérdés.

A termelőszövetkezetek és állami gazdaságok a gyenge minőségű földterületeiknek egy részét a pénzügyileg is rendezett cellulóznyár-telepítéseken keresztül kívánták a mezőgazdasági termelésből kikapcsolni és távlatban hasznosítani. Nyárasításra közel nyolcezer hektár területet jelöltek ki. Ehhez illeszhető az állami erdőgazdaságoknak azon törekvése is, amely az erdőfelújításokban a nyárasok felfuttatását tűzte célul. A program eredményeként 2705 ha 10 évnél fiatalabb nyárral rendelkezünk, amely az összes nyárterületnek 81⁰/₀-a.

Véleményem szerint a tudományos kutatások eredményeinek Somogyra vonatkozó konkrét alkalmazása a nyárkérdésben még további munkát igényel, elsősorban a termőhely alkalmasságának és a biotikus károsítások várható mértékének, a telepítési technológia kiválasztásának, valamint a várható növedék mennyiségének a megítélésében.

A gyakorlatban kivétel nélkül minden kezelő szektorban az történt, hogy a nyártermesztésre alkalmas területeken kívül jelentős mértékben jelöltek ki és nyárasítottak be erre a célra alkalmatlan területeket is. Lazítottak a klasszi-

kus termőhelyi követelményeken — a hiányzó feltételeket mesterséges talajerő-utánpótlás és intenzívebb ápolás helyettesítette volna —, de ezekben az esetekben a gyakorlat nem igazolta a várakozást.

A kivitelezési munkát és a technológiai fegyelmet általában a hagyományos jellemezte, a minősített, válogatott csemetét, vagy suhángot mélyforgatással előkészített talajba gödrösen ültették. Gyakorlatilag kifogástalan minőségi munkát végeztek az erdőgazdaságok, általában elfogadható munkát az állami gazdaságok és termelőszövetkezetek. Ez utóbbiak — a szakmai tapasztalatok hiányában — esetenként „futottak a pénz után” a szakmai követelmények rovására. Ez különösen a kései ültetésekben, fertőzött anyag használatában nyilvánult meg. A különböző minőségű munkavégzés ellenére a tendencia mégis valamennyi szektorban azonos, ezt részemről a termőhellyel, mint alapvető tényezővel magyarázom.

Az általam ismert somogyi nyárasok minőségileg az 1. táblázatban leírt szélső értékek között helyezkednek el. A táblázat adatai a megyére vonatkozó teljes területadatokat nem tükrözik, csupán a szélső értékek közül kiragadott konkrét példák a termőhelyi probléma érzékeltetésére.

1. táblázat

A somogyi nyárasok egyes szélsőségei

Községhatár	Területe ha	Kora év	Össz. fatömeg m ³	Hektáronkénti			Fizikai talajtípus	Dr. Magyar féle faterm. oszt.
				fatöm.	átl. növ.	foljó n.		
				m ³				
Barcs Tsz.	21,2	14	3675	173	12	21	vályog	I—II.
Attala Eg.	20,0	10	2042	102	10	23	vályog	I—VII.
Mosdós Eg.	13,0	10	652	50	5	9	vályog	II—IV.
K.pula Eg.	12,7	9	565	44	5	9	vályog	III—VI.
Vése Eg.	20,1	12	740	37	3	—	homok	—
Vízvár Eg.	9,8	10	299	31	3	—	homok	—
Lábod Eg.	5,5	7	96	17	2	—	homok	—
Kőkút Eg.	17,7	6	197	11	2	—	homok	—
Ságvár Eg.	10,6	15	52	5	—	—	vályog	—
Gige Tsz.	18,2	3	—	—	—	—	homok	—
Nikla Tsz.	10,0	3	—	—	—	—	homok	—

Somogy megyében a legjobb fiatal nyárasok a következők:

Barcs	140/r	1,15 ha	14 éves,	276 m ³ /ha	f. növ.	31 m ³ /ha	erdősáv
Attala	3/g	5,45 ha	10 éves,	184 m ³ /ha	f. növ.	39 m ³ /ha	tömberdő
Mosdó	8/ó	1,25 ha	10 éves,	149 m ³ /ha	f. növ.	32 m ³ /ha	tömberdő

A legrosszabbak az idő előtt kipusztult, vagy még befejezés előtt tönkrement nyárasok. Az állományok részleges állapotának és fatermőképességük szemléltetésére kigyűjtöttem az állami erdőgazdaságok favágatási terveiből az 1968-tól 1972-ig véghasználatra besorolt, elegendően tekinthető állományok terület- és fatömegadatait. Ezt a 2. táblázat tartalmazza.

Az 1971-es erdőszítési műszaki átvételek során a cellulóznyárasokból még a befejezés előtt selejtezni kellett 228 hektárt 3,6 millió forint értékben. Ebből 190 ha pusztulását közvetlenül a vadkár okozta. Erdőtelepítésekben, fásításokban további 28 ha nyáraszt találtunk eredménytelennek, ebből 20 hektár szintén a vadkár miatt esett ki. Jelentős a kéregfekély fertőzés miatti kiesés is, ez különösen 1971 tavaszán okozott érzékeny veszteségeket, amikor a kiülte-

A somogyi nyárasok kitermelési adatai

Kiterm. éve	A favágatási tervekben véghasználatra előírt nyárasok korszerinti megoszlása									
	5—10		11—15		16—20		21—30		31-től	
	éves állományokból									
	ha	m ³	ha	m ³	ha	m ³	ha	m ³	ha	m ³
1968	—	—	—	—	—	—	5,0	740	—	—
1969	—	—	—	—	—	—	0,3	212	1,8	356
1970	—	—	30,7	792	2,9	95	1,2	305	21,5	4 563
1971	9,8	299	—	—	—	—	3,2	900	14,1	3 888
1972	23,2	293	—	—	2,4	95	5,1	326	10,8	3 996
Össz.:	33,0	592	30,7	792	5,3	190	14,8	2.483	48,2	12 803
m ³ /ha.	—	18	—	26	—	36	—	168	—	266

téstől számított 2—3 héten belül a megeredt egyedek 70—80%-án a levelek leszáradtak, a kergén elhalt foltok keletkeztek, a telepítés eredménytelen maradt. Pl. Kutas, Kéthely, Lábod, OVH fásítás stb.

Felvetődik a kérdés, hogy a tetemes vadkár bekövetkezése nélkül milyen állományokká fejlődnének Somogyban a homoki és egyéb gyenge termőhelyű nyárasok és érdemes-e, vagy szabad-e nyárasítást ezen a termőhelyen folytatni? Szerény véleményem szerint a jelenlegi technikai felkészültség mellett, amikor a talajerő-utánpótlás, a talajvízszint-szabályozás gyakorlatilag megoldhatatlan és a terület egy részén kétségtelenül jelentős vadkárveszély áll fenn, a *somogyi homok csekély kivételtől eltekintve, természeti adottságai miatt nyártelepítésre alkalmatlan.*

A viszonylagosan nagy nyárasítók közül kiesett a Balatonnagyberek Á. G. termőhelyi okok miatt, a Böhöneyi Á. G. közvetlenül vadkár miatt. Bár a megmaradt nyárasok jelentős részének fejlődése sem kielégítő, gyakorlatilag kiestek a nagyatádi, barcsi, kaposvári, siófoki járások termelészövetkezetei vadkár és termőhelyi okok miatt, az államerdészet pedig annak ellenére, hogy a szakszerűség itt a legjobb, a 2. táblázatból is kiolvasható, kétségtelenül termőhelyi okok miatt kénytelen mérsékelni a nyárral történő felújításait.

A jelenlegi tapasztalatok alapján jó nyárasok csak kevés területen, zömmel vízfolyások mentén, égerrel elegyesen — elegyetlenül itt is kiszáradnak, pl. Ságvár — vagy kifogástalan minőségű kukorciatermő, mély, vályogtalajokon várhatók. Közepes eredményre lehet számítani a sekélyebb vályog és jobb homoktalajokon, végül igen kérdéses a gyenge homoki nyárasok sorsa.

A nyártelepítések tervezési szakaszában komplikálja a helyzetet, hogy a termőhelyfeltárási szakvélemény az esetek többségében nem elég határozott, lehetőséget ad a kísérletezgetésre, olyan tényezőket vesz figyelembe, amelyek bekövetkezése végül is elmarad. Ez zavarja a beruházót és a felügyeletet is.

Az előzőekben felvázolt okok, valamint az erdőrendezés által kezdeményezett pénzvisszavonási eljárások miatt a termelészövetkezetek és egyes állami gazdaságok újabb nyártelepítést — véleményem szerint helyesen — 1972-re nem terveztek. Helyette jelentősen megnőtt az erdőtelepítési igény, pedig visszavonási eljárásokat itt is több esetben kezdeményeztünk. További

nyártelepítések jelentősebb mértékben a Bárdibükki, a Kutasi, a Kaposvári és a Lábodi Állami Gazdaság területén folynak.

Többször felvetődött, hogy a somogyi nyárasok általában azért gyengék, mert sűrűn tartottak és az intenzív talajapolást korán abbahagyták. Természetesen nem tagadható, hogy a megfelelő hálózat, a nagyobb növőtér, valamint az intenzív talajapolás jelentős tényező a nyárasok fejlődésében, de alapvető tényező mégis a termőhely. Pl. a barcsi vagy attalai jó nyárasokat sem telepítették tágabb hálózatba és nem ápolták jobban, mint a gigei, vagy a niklai nyárasokat, de az egyik mély vályogtalajon, a másik gyenge homoktalajon van és ez utóbbi még a befejezési kort sem érte el, három év alatt kipusztult. Találunk idősebb, igen sűrűn tartott állományokat, amelyek fejlődése jó és olyan fasorokat, ahol a faegyedek növőtere bőven biztosított, mégis elszáradnak 5—6 éves korban. A vízfolyások mentén levő egyes fasorok, valamint az erdőben lejtőhordalék-talajon a vízfolyások mentén telepített elegyetlen nyárasok idő előtti kipusztulása valószínűleg közös termőhelyi okra vezethető vissza.

Fejlesztés és munkavédelem a faanyagmozgatásban

DR. RADÓ GÁBOR

A faanyagmozgatás fejlesztését a fakitermelés alakulása alapvetően meghatározza. A növekvő fatermékszükséglet kielégítése érdekében a IV. ötéves terv a fakitermelést 1975-re — a rendelkezésre álló lehetőségek figyelembevételével — az 1. táblázat szerint irányozta elő:

1. táblázat

A fakitermelés alakulása 1000 m³-ben

	1965	1970	1975	1970 1965	1975 1970
	tény		terv	% -ában	
Áll. Erdőgazdaságok MÉM	3497	4405	4900	126	111
Termelőszövetkezetek	469	1069	1173	228	110
Egyéb állami, stb.	583	521	627	89	120
Bruttó fakiterm. összes.	4549	5995	6700	132	112
Nettó fakiterm. összes.	4026	5034	5880	125	117

A III. ötéves tervidőszakban a fakitermelés legnagyobb mértékben a termelőszövetkezeti erdőkben nőtt. A fakitermelés teljes volumene 1975-ben 1965. évhez képest 1854 ezer nettó m³-rel növekszik. Az állami erdőgazdaságoknak 1975-ig 1970-hez képest 11%-kal kell növelni fakitermelésüket.

Az erdészeti tevékenység fejlesztése az elmúlt évtizedekben elsősorban a fatermesztés fokozását tartotta feladatának. Ennek eredménye az élőkészlet és az évenként kitermelhető fatömeg állandó növekedésében jelentkezik. A fa-